CEDEFOP | Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja

si2021.eu

SL

poklicno in strokovno izobraževanje v SLOVENIJI

2021

Poklicno in strokovno izobraževanje v Sloveniji

Formalno poklicno in strokovno izobraževanje (PSI) v Sloveniji se začne na ravni srednješolskega izobraževanja in ga zagotavljajo predvsem javne šole, ki jih ustanavlja in financira država. Za pripravo zakonodaje, financiranje ter sprejemanje izobraževalnih programov PSI sta skupaj odgovorni Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Osrednja razvojna inštitucija za poklicno izobraževanje je Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje (CPI), ki spremlja in usmerja razvoj PSI, zagotavlja nadaljnje usposabljanje učiteljev in pripravlja izobraževalne programe. CPI deluje tudi kot povezava med ministrstvi, šolami in socialnimi partnerji.

Programi PSI

Po končanem obveznem osnovnošolskem izobraževanju imajo dijaki možnost izbirati med različnimi programi srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Programi srednjega strokovnega izobraževanja (SSI, ISCED 354) so štiriletni programi, ki se končajo s poklicno maturo, ki jo dijaki opravljajo iz štirih predmetov (dva deloma eksterna splošna predmeta in dva strokovna predmeta, prvi strokovno-teoretični in drugi praktični). Ti programi obsegajo 40 % splošnoizobraževalnih predmetov in vključujejo vsaj osem tednov praktičnega usposabljanja v podjetjih.

Programi srednjega poklicnega izobraževanja (SPI, ISCED 353) so triletni programi, usmerjeni v trg dela, ki se izvajajo v dveh oblikah, med katerima je tekom šolanja možen prehod:

- šolska oblika izobraževanja: 20 % oziroma vsaj 24 tednov programa se izvaja pri delodajalcu, ostalo pa v šoli (sestavljajo ga splošnoizobraževalni predmeti in strokovni moduli);
- vajeniška oblika izobraževanja: najmanj 50 % programa izvaja delodajalec, v šoli pa se izvaja najmanj 40 % programa (splošnoizobraževalni predmeti in strokovni moduli).

Po opravljenem zaključnem izpitu lahko dijaki tako iz šolske kot vajeniške oblike vstopijo na trg dela ali se vpišejo v dvoletne programe poklicno-tehniškega izobraževanja (PTI, ISCED 354), ki se zaključijo s poklicno maturo.

Na voljo so tudi kratki programi nižjega poklicnega izobraževanja (NPI, ISCED 353). To so dvoletni programi, ki dijake usposobijo za manj zahtevne poklice (na ravni pomočnikov), lahko pa tudi nadaljujejo izobraževanje v programih srednjega poklicnega izobraževanja.

V šolskem letu 2019/20 je bilo v programe srednjega splošnega izobraževanja vključenih 35 % srednješolcev, v PSI pa 65 %, od katerih jih je bilo 41,8 % v programih SSI, 16,8 % v programih SPI, 1,5 % v programih NPI ter 4,9 % v programih PTI.

Kandidati z opravljeno poklicno maturo se lahko vpišejo v dvoletne višješolske študijske programe (ISCED 554) ali visokošolske strokovne študijske programe (ISCED 655), z dodatnim predmetom na poklicni maturi pa tudi v nekatere univerzitetne študijske programe (ISCED 645).

Višješolski študijski programi so usmerjeni v prakso in vključujejo 40 % praktičnega izobraževanja v podjetjih. Oblikovani so na podlagi potreb gospodarstva, diplomanti pa se usposabljajo za vodenje, načrtovanje in nadzor delovnih procesov. V študijskem letu 2019/20 se je v programe višjega strokovnega izobraževanja vpisalo 14 % vseh študentov.

Izobraževanje odraslih in nadaljnje poklicno izobraževanje in usposabljanje

Odrasli se lahko vpišejo v iste formalne programe PSI kot mladi. Odrasli se lahko udeležijo tudi programov nadaljnjega poklicnega usposabljanja in izpopolnjevanja, ki jih izvajajo javni in zasebni izvajalci, pri čemer gre večinoma za neformalne programe. Številne dejavnosti v podporo izobraževanju odraslih organizirajo izvajalci izobraževanja odraslih.

Priznavanje neformalnega in priložnostnega učenja je mogoče v okviru sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK), ki je v veljavi od leta 2000. V letu 2021 je certifikat o NPK mogoče pridobiti za 316 poklicnih kvalifikacij. Kandidati morajo pripraviti osebno zbirno mapo in se udeležiti postopka priznavanja in potrjevanja neformalno in priložnostnega pridobljenega znanja.

PSI v slovenskem izobraževalnem sistemu

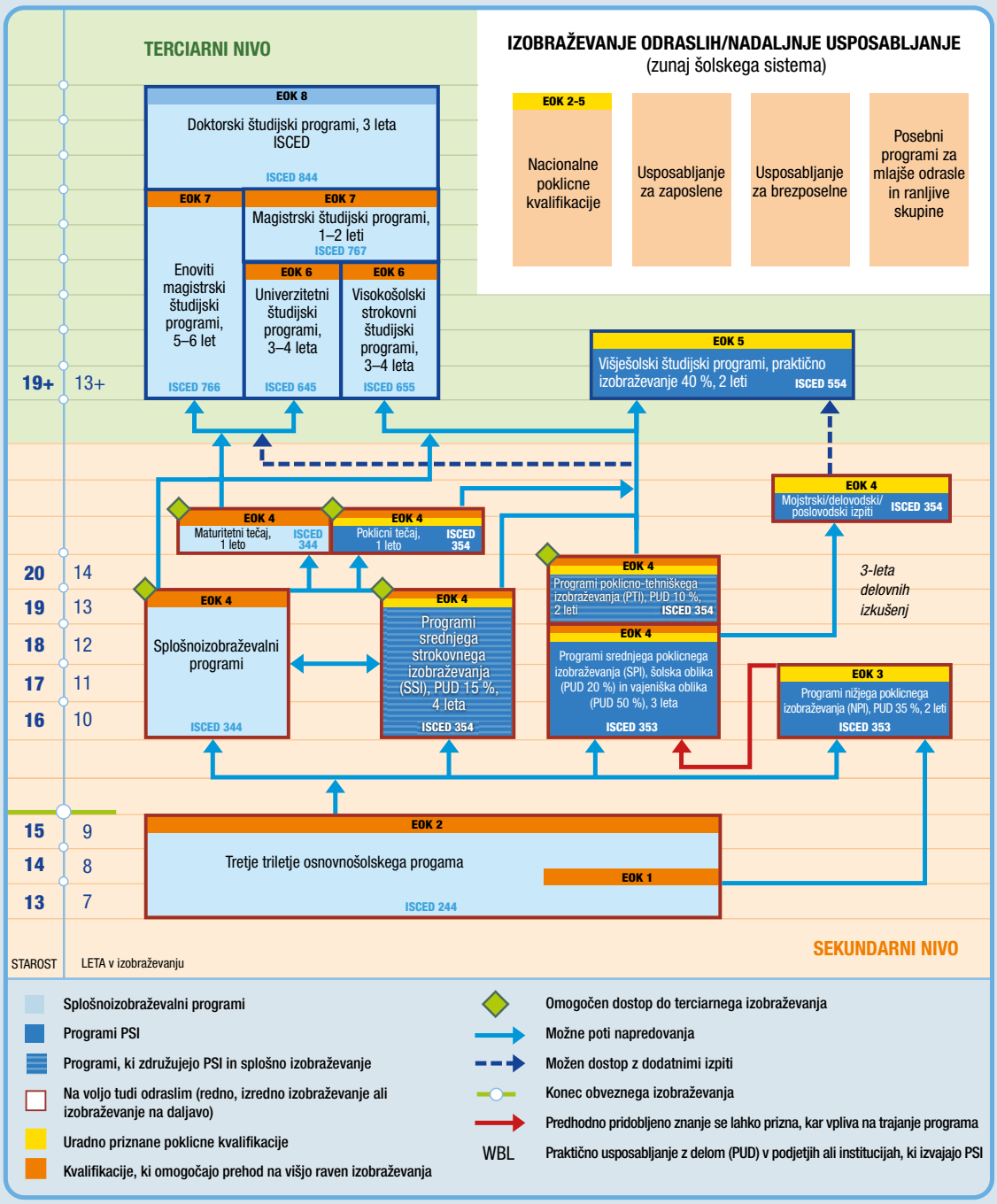

Opomba: ISCED-P 2011.

Vir: Cedefop in ReferNet Slovenija, 2021.

Značilnosti PSI

Slovenija ima v EU-27 najvišji delež udeležencev (vključno z odraslimi) v srednješolskih programih PSI (70,8 % v letu 2019) in enega najnižjih deležev mladih, ki opustijo šolanje. Leta 2020 je delež mladih, starih od 18 do 24 let, ki imajo končano največ osnovnošolsko izobraževanje, znašal 4,1 %. Razlogi za to so tradicionalno visoko vrednotenje izobraževanja v družbi, dobre možnosti nadaljevanja šolanja/vertikalnega prehoda, dostopnost državnih štipendij, dobro razvito svetovanje in usmerjanje v šolah, ki ga izvajajo šolski svetovalni delavci, ter dobro razvita mreža ponudnikov formalnega izobraževanja odraslih.

Za PSI v Sloveniji je med drugim značilno:

- poklicni standardi, ki so podlaga za kompetenčno zasnovane programe PSI in NPK;
- poklicni in strokovni programi so na voljo na vseh strokovnih področjih, vsi programi PSI vključujejo tako splošnoizobraževalne predmete kot strokovne module, ki vključujejo teorijo in prakso; prehodnost med stopnjami izobrazbe in vrstami programov je visoka;
- praktično usposabljanje z delom je sestavni del vseh vrst programov PSI; dijaki se usposabljajo v podjetjih in sodobnih medpodjetniških izobraževalnih centrih, v določenih programih SPI tudi kot vajenci;
- avtonomija srednjih šol: okvirni izobraževalni programi so določeni na nacionalni ravni, šole na področju PSI pa so odgovorne za oblikovanje izvedbenih kurikulov. Do 20 % obsega izobraževalnega programa šole prilagajajo potrebam lokalnih podjetij (odprti kurikul).

Izzivi in odzivi šolske politike

Kakovost praktičnega usposabljanja z delom (PUD) je še vedno izziv. Znatna sredstva so bila namenjena za nove zmogljivosti za praktično usposabljanje (medpodjetniški izobraževalni centri) in v izboljšanje kakovosti PUD v podjetjih. S sprejetjem Zakona o vajeništvu 2017 se je začelo izvajati vajeništvo s SPI programih. Vajeništvo se trenutno izvaja v 14 programih. Med socialnimi partnerji poteka razprava o možnostih za razširitev vajeništva na druge ravni izobraževanja, na izobraževanje odraslih in v storitvene sektorje.

Povečuje se pomen dviga ravni znanja in spretnosti odraslih. Slovensko prebivalstvo se stara, pri čemer se približno 26 % delavcev sooča z velikim tveganjem izgube delovnega mesta zaradi avtomatizacije. Glede na to, da se je udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju v zadnjem desetletju znatno zmanjšala (8,4 % leta 2020), se Slovenija srečuje z izzivom, kako doseči svoj nacionalni cilj 19-odstotne udeležbe odraslih v izobraževanju do leta 2030. Čeprav se Nacionalni program za izobraževanje odraslih za obdobje 2021–2030 še pripravlja, je cilj, da se vsakemu odraslemu prebivalcu Slovenije omogoči enake možnosti za kakovostno izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih, pri čemer se osredotoča predvsem na povečanje stopnje udeležbe odraslih v vseživljenjskem učenju.

Raven osnovne digitalne usposobljenosti je bila v letu 2019 v starostni skupini od 15 do 64 let 55 %, kar je blizu povprečja EU (58 %). Slovenija je posodobila nacionalno strategijo razvoja *Digitalna Slovenija* in sprejela *Akcijski načrt za digitalno izobraževanje 2021–2027.*

Projekti, ki jih podpira mehanizem za okrevanje in odpornost, bodo osredotočeni predvsem na posodobitev poklicnega in strokovnega izobraževanja. Osnovni cilj je prilagoditi izobraževanje digitalnemu in trajnostnemu prehodu ter povečati odpornost izobraževalnega sistema. V izobraževalne programe bodo uvedene digitalne, zelene in podjetniške vsebine; okrepilo se bo področje računalništva in informatike.

SLOVENIJA

Izobraževanje in usposabljanje v številkah

Udeleženci v srednješolskem izobraževanju (ISCED 2011 raven 3), vpisani v programe poklicnega in strokovnega izobraževanja ter splošnoizobraževalne programe
% vseh udeležencev v srednješolskem izobraževanju, 2019

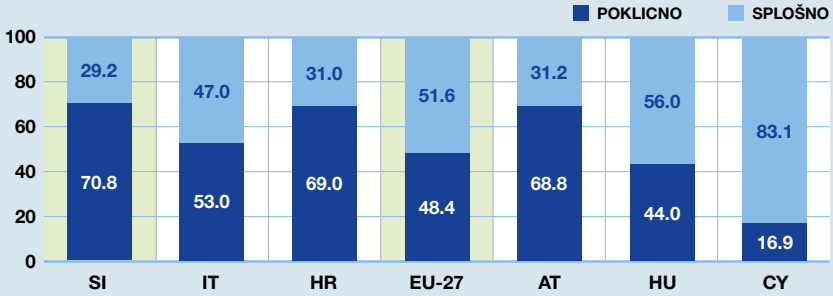

Vir: Izračuni Cedefopa, ki temeljijo na podatkovni bazi Eurostata v okviru zbiranja UOE podatkov o izobraževalnih sistemih, datum pridobivanja podatkov 30. 6. 2021.

Vseživljenjsko učenje
% prebivalstva, starega od 25 do 64 let, ki je bilo vključeno v programe izobraževanja in usposabljanja v štirih tednih pred raziskavo, 2020

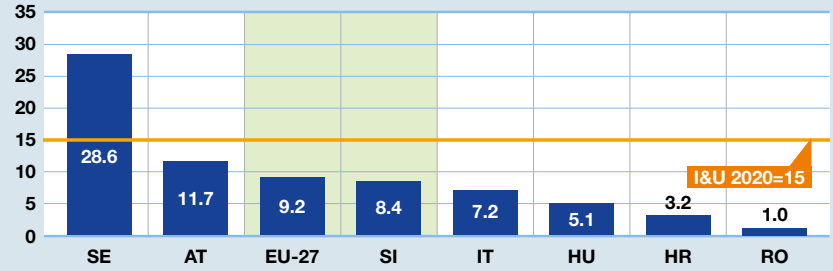

Vir: Eurostat, raziskava o delovni sili v EU, datum pridobivanja podatkov 30. 6. 2021.

Zgodnje opuščanje izobraževanja
% prebivalstva med 18 do 24 leti, z največ osnovnošolsko izobrazbo (ISCED 0-2), ki v štirih tednih pred raziskavo ni bilo vključeno v formalno ali neformalno izobraževanje, 2020

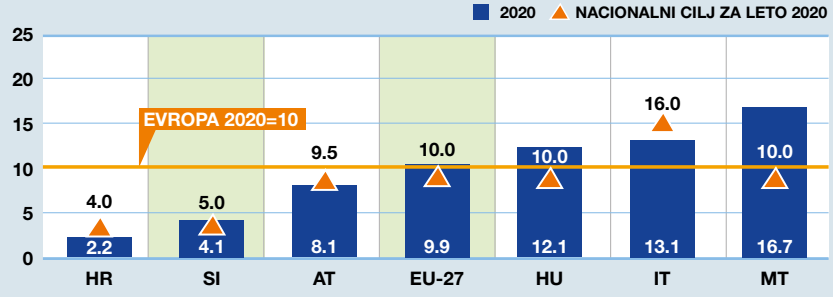

Vir: Eurostat, EU Labour Force Survey (Raziskava o delovni sili v EU), datum pridobivanja podatkov 30. 6. 2021.

Delež zaposlenih mladih diplomantov
% oseb, starih od 20 do 34 let, ki so zaposlene in niso več vključene v izobraževanje in usposabljanje, 2020

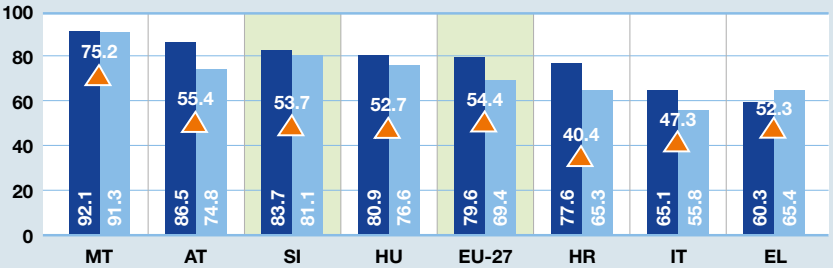

Srednja poklicna ali strokovna izobrazba (ISCED 2011 raven 3 in 4)
Srednja splošna izobrazba (ISCED 2011 raven 3 in 4)
Dokončana OŠ ali manj (raven 0 - 2)

Vir: Eurostat, EU Labour Force Survey (Raziskava o delovni sili v EU), datum pridobivanja podatkov 30. 6. 2021.

Dodatne informacije

- Cedefop (2021). *Poklicno in strokovno izobraževanje v Sloveniji: kratek opis.* https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4204
- Cedefop (2021). *Spotlight on VET – 2020 compilation: vocational education and training systems in Europe (PSI – zbirka 2020: sistemi poklicnega in strokovnega izobraževanja v Evropi).* Luxembourg: Urad za publikacije. http://data.europa.eu/10.2801/667443
- Cedefop; Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje (2019). *Poklicno in strokovno izobraževanje v Evropi: Slovenija.* Cedefop; ReferNet. Podatkovna baza o poklicnem in strokovnem izobraževanju v Evropi. https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/slovenia

https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-izobrazevanje-znanost-in-sport/	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-delo-druzino-socialne-zadeve-in-enake-moznosti/	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
https://cpi.si	Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje
https://www.zrss.si/	Zavod Republike Slovenije za šolstvo
https://www.acs.si/	Andragoški center Slovenije
https://www.ric.si/?lng=slo	Državni izpitni center
https://www.pei.si/	Pedagoški inštitut
https://www.cmepius.si/	Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja
http://solazaravnatelje.si	Šola za ravnatelje
https://www.nakvis.si/	Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu
https://www.gzs.si/	Gospodarska zbornica Slovenije
https://www.ozs.si/	Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije
https://www.tzslo.si/sl	Trgovinska zbornica Slovenije

Ta dokument temelji na prispevku CPI (partner ReferNet v letu 2021).

8140 SL – TI-06-21-011-SL-N – doi:10.2801/09459

CEDEFOP | Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja

Europe 123, Thessaloniki (Pylea), GRČIJA
Poštni naslov: Cedefop service post, 570 01 Thermi, GRČIJA
Tel. +30 2310490111, Faks +30 2310490020, E-pošta: info@cedefop.europa.eu

Copyright © Evropski center za razvoj poklicnega usposabljanja (Cedefop), 2021
Creative Commons Attribution 4.0 International

visit our portal **www.cedefop.europa.eu**

Urad za publikacije Evropske unije

ISBN 978-92-896-3258-4